EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 17.08.2004
COM(2004) 562 galīgā redakcija

ZAĻĀ GRĀMATA

par pirmstiesas uzraudzības pasākumu, neatņemot brīvību, savstarpēju atzīšanu

(iesniegusi Komisija)

{SEC(2004) 1046}

SATURS

1. Kāpēc Komisija iepazīstina ar Zaļo grāmatu 3

1.1. Problēmas identificēšana 3

1.2. Rīcības nepieciešamība 3

1.3. Iespējamais risinājums 4

2. Apspriešanās process 4

3. Šīs Zaļās grāmatas mērķi 4

3.1. Paplašināt auditoriju debatēm 4

3.2. Vērst uzmanību uz pirmstiesas uzraudzības pasākumu, neatņemot brīvību, savstarpēju atzīšanu 5

3.3. Izpētīt rīcības iespējas 5

ZAĻĀ GRĀMATA

par pirmstiesas uzraudzības pasākumu, neatņemot brīvību, savstarpēju atzīšanu

Šīs Zaļās grāmatas mērķis ir sniegt pamatu diskusijai par Komisijas ierosinājuma par jauna tiesību akta par tiesisku lēmumu attiecībā uz ierosinājumu par pirmstiesas uzraudzības pasākumiem, neatņemot brīvību, savstarpēju atzīšanu. „Komisijas Personāla darba dokuments", kas ir saistīts ar Zaļo grāmatu, (SEC(2004) 1046) ietver detalizētu attiecīgā tiesiskā regulējuma analīzi šajā jomā un Komisijas uzskatus par to, kā šāda veida tiesību akts varētu tikt noformēts.

1. KĀPĒC KOMISIJA IEPAZĪSTINA AR PRIEKŠĀ ZAĻO GRĀMATU

1.1. Problēmas identificēšana

Pirmstiesas ieslodzījuma pārmērīga izmantošana (un ilgums) ir viens no galvenajiem cietuma pārpildītības iemesliem. Sakarā ar aizbēgšanas risku aizdomās turētie nerezidenti bieži vien tiek turēti apcietinājumā, savukārt rezidenti bauda alternatīvos pasākumus.

Saskaņā ar vispārējiem likuma principiem ieslodzījums līdz tiesai ir uzskatāms kā izņēmuma pasākums, un plaši būtu jāizmanto uzraudzības pasākumi, neatņemot brīvību. Tomēr dažādas alternatīvas pirmstiesas aizturēšanai, kas pastāv attiecīgās valsts tiesību aktos (piemēram, policijas uzraudzība vai izceļošanas aizliegums) pašlaik nevar piemērot pāri robežām, jo valstis neatzīst citu valstu tiesu lēmumus šādās lietās.

Tāda tiesību akta pieņemšana, kas veicinātu ES dalībvalstīm savstarpēji atzīt pirmstiesas uzraudzības pasākumus, neatņemot brīvību, palīdzētu samazināt pirms tiesas aizturēto nerezidentu skaitu Eiropas Savienībā. Tajā pašā laikā šāda tiesību akta ieviešana Eiropas Savienībā kopumā stiprinātu tiesības uz brīvību un nevainības prezumpciju (t.i., *kopējā* brīvības, drošības un tiesiskuma telpā) un samazinātu nevienlīdzīgas attieksmes pret aizdomās turētajiem nerezidentiem risku.

1.2. Rīcības nepieciešamība

Pastāv skaidri noteikts pilnvarojums uzsākt rīcību saskaņā ar 2000. gada novembra[1] „Pasākumu programmas lēmumu savstarpējas atzīšanas principa īstenošanai krimināllietās " 9. un 10. pasākumu (turpmāk tekstā – „savstarpējās atzīšanas programma"), kas tika pieņemta pēc Eiropadomes sanāksmes Tamperē pieprasījuma. Šī norādījuma detaļas ir izklāstītas Komisijas Personāla darba dokumenta 2.2.1.3. nodaļā.

Rīcības nepieciešamību Eiropas līmenī Eiropas Parlaments ir uzsvēris vairākās rezolūcijās, kā arī identificējušas citas reģionālās sadarbības iestādes, piemēram, Eiropas Padome un Baltijas Jūras valstu komisariāts. To arī uzsvērušas dažādas šajā jomā darbojošās nevalstiskās organizācijas (NVO).

---

[1] OV C 12, 15.1.2001., 10. lpp.

1.3. Iespējamais risinājums

Jaunā tiesību akta par pirmstiesas uzraudzības pasākumiem, neatņemot brīvību, galvenā doma ir aizvietot pirmstiesas ieslodzījumu ar uzraudzības pasākumu, neatņemot brīvību, un pārcelt šo pasākumu uz dalībvalstīm, kur aizdomās turētā persona parasti dzīvo. Tas ļautu aizdomās turēto personu pakļaut uzraudzības pasākumiem viņa vai viņas ierastajā vidē līdz tiesas procesam citā dalībvalstī. Dažādi modeļi saistībā ar to, kā īstenot šo domu, ir aplūkoti Komisijas personāla darba dokumentā.

Lai nodrošinātu atbilstību uzraudzības pasākumiem, neatņemot brīvību, jaunajā tiesību aktā, sliktākajā gadījumā, ir jāietver piespiedu mehānisms, lai vajadzības gadījumā ar spēku nogādātu aizdomās turēto personu, kas nevēlas sadarboties, uz tiesu attiecīgajā valstī. Tā drīzāk ir tikai šādas iespējamības esamība, nevis tās faktiskais pielietojums, kas nodrošina jaunā tiesību akta netraucētu darbību. Ir jāuzsver tas, ka piespiedu pasākumu neesamība ir risks (gan īsākā, gan ilgākā laika posmā), ka attiecīgā personu kategorija vispār negūs labumu no alternatīvajiem pasākumiem. Šāda piespiedu mehānisma dažādi aspekti arī ir aplūkoti Komisijas Personāla darba dokumentā.

2. APSPRIEŠANĀS PROCESS

Esošā Zaļā grāmata ir *trešais solis* apspriešanās procesā par pirmstiesas aizturēšanas alternatīvām.

Pirmais solis bija izveidot un izsūtīt *anketu* par pirmstiesas aizturēšanu un šāda aizturēšanas alternatīvām, lai noteiktu iespējamos šķēršļus sadarbībai starp dalībvalstīm šajā jomā. Tad 15 ES dalībvalstis iesniedza aizpildītas anketas. Atbilžu apkopojums par, cita starpā, uzraudzības pasākumiem, neatņemot brīvību, (alternatīva pirmstiesas aizturēšanai) un piemērojamajiem sodiem nepakļaušanās gadījumā (kā tiek pieprasīts saskaņā ar savstarpējās atzīšanas programmas 9. pasākumu) ir iekļauts Komisijas Personāla darba dokumentā (2. pielikums).

Otrais solis bija uzrakstīt *Diskusiju dokumentu*, pamatojoties uz anketu atbildēm, un organizēt *ekspertu tikšanos*. Diskusiju dokuments (2003. gada 24. aprīlis), kas tika izsūtīts daudziem pirmstiesas aizturēšanas un šādu aizturēšanas alternatīvu ekspertiem ES dalībvalstīs (un tad dalībvalstīm), ierosināja, cita starpa, tā saukto Eiropas ziņošanas rīkojumu iestādei kā pirmstiesas uzraudzības pasākumu, neatņemot brīvību, Eiropas Savienības līmenī. Diskusiju dokuments tālāk uzsvēra rīcības uzsākšanas ierobežojumus un iespējas pirmstiesas aizturēšanas jomā vispār. 2003. gada 12. maijā Briselē notika *ekspertu sapulce*. Daži eksperti, tai skaitā NVO pārstāvji, bija uzaicināti individuāli, savukārt citi eksperti pārstāvēja savas dalībvalstis. Bija pārstāvēts arī *Eurojust*. Šajā sapulcē tika apspriesti dažādi pirmstiesas aizturēšanas un šāda aizturēšanas alternatīvu aspekti, jo īpaši Komisijas viedoklis par Eiropas ziņošanas rīkojumu. Zaļajā grāmatā pilnīgi ņemti vērā šīs sapulces rezultāti (sīkākai informācijai skatīt Komisijas Personāla darba dokumentu).

3. ŠĪS ZAĻĀS GRĀMATAS MĒRĶI

3.1. Paplašinātu auditoriju debatēm

Šīs Zaļās grāmatas galvenais mērķis ir paplašināt šo apspriešanās procesu līdz plašākai auditorijai, tai skaitā, cita starpā, praktiķiem, piemēram, tiesnešiem, prokuroriem un advokātiem, cilvēkiem, kas strādā sociālajos un probācijas dienestos, pirmsaizturēšanas

iestādēs un cietumos, profesionālajām organizācijām, akadēmiskajām aprindām, attiecīgām NVO un valsts iestādēm.

3.2. Vērst uzmanību uz savstarpēju pirmstiesas uzraudzības pasākumu, neatņemot brīvību, atzīšanu

Šī Zaļā grāmata ir vērsta uz savstarpēju pirmstiesas uzraudzības pasākumu, neatņemot brīvību, atzīšanu. Daži ar to saistīti jautājumi (juridiskā palīdzība, tulkotāji un tulki, neaizsargātās kategorijas, piemēram, bērni un pusaudži, konsulārā palīdzība/tiesības sazināties un „tiesību vēstules") ir jau aplūkoti Zaļajā grāmatā[2] un ierosinājumā Padomes pamatlēmumam par noteiktām procesuālām tiesībām[3]. Lai gan Komisijas Personāla darba dokuments ir saistīts ar pirmstiesas aizturēšanas un šāda veida aizturēšanas alternatīvu tiesisko regulējumu, šie jautājumi tajā nav sīki aplūkoti, ja vien tas nav uzskatāms par nepieciešamu.

3.3. Izpētīt rīcības iespējas

Savstarpējas atzīšanas shēmas pirmstiesas uzraudzības pasākumiem, neatņemot brīvību, ieviešanu Eiropas Savienības līmenī tomēr nedrīkst nošķirt no tiesiskā regulējuma, kas kopumā reglamentē pirmstiesas aizturēšanu. Ir jāatceras, ka uzraudzības pasākumi principā ir *alternatīvas* pirmstiesas aizturēšanai. Daži pamatprincipi, kas vispārēji ir piemērojami pirmstiesas aizturēšanai, ar attiecīgiem grozījumiem ir arī piemērojami uzraudzības pasākumiem, neatņemot brīvību. Tātad šie principi ir jāņem vērā, izstrādājot tiesību aktu par savstarpējo atzīšanu un pirmstiesas uzraudzības pasākumu, neatņemot brīvību, izpildi.

Komisijas Personāla darba dokumentā izpētītas rīcības uzsākšanas iespējas, ņemot vērā konvencijas, tiesu praksi un valstu tiesību aktus šajā jomā.

Komisija Jūs uzaicina izteikt savas piezīmes par šo Zaļo grāmatu (tai skaitā Komisijas Personāla darba dokumentu) un jo īpaši par tālāk redzamajiem jautājumiem. Komisija arī gaida jūsu piezīmes par jauniem risinājumiem pirmstiesas aizturēšanas alternatīvu jomā dalībvalstīs (tai skaitā piemērojamos sodus nepakļaušanās gadījumā, ja piemēroti pirmstiesas uzraudzības pasākumi).

Lai sekmētu viedokļu apmaiņu, ir atvērta tīmekļa vietne, kurā ir šī Zaļā grāmata un ar to saistītās saites.

http://europa.eu.int/xxx/livre vert

Līdz 2004. gada x x var nosūtīt atbildes, vēlams, uz tālāk norādīto adresi:

xxx-livre-vert@cec.eu.int

vai pa pastu:

European Commission

Directorate-General Justice and Home Affairs

---

2 KOM(2003) 75 galīgā versija.

3 KOM(2004) 328 galīgā versija.

Unit D3 – Criminal justice

B-1049 Brussels

Belgium

Ar norādi: Mr. Thomas Ljungquist

Komisija 2004. gadā plāno rīkot atklātu izskatīšanu.

1. jautājums:

Ņemot vērā negatīvās esošā tiesiskā regulējuma sekas attiecībā uz izturēšanos pret aizdomās turētajiem nerezidentiem pirmstiesas aizturēšanas alternatīvu jomā:

a) Vai jūs piekrītat Komisijas pieejai attiecībā uz to pirmstiesas uzraudzības pasākumu, neatņemot brīvību, savstarpēju atzīšanu, kas ir raksturoti Komisijas Personāla darba dokumenta 4.3. nodaļā (piemēram, aizdomās turētās personās kontroles iespējas viņa/viņas ierastajā dzīvesvietas valstī un nepieciešamība ieviest mehānismu, kas nodrošina apsūdzētās personas klātesamību tiesā, ja vien šo personu nevar tiesāt, viņam/viņai klātneesot), lai nodrošinātu pilnīgu ES mēroga tiesību uz brīvību un nevainības prezumpciju īstenošanu?

b) Ja nē, vai ir kādi citi risinājumi?

c) Lūdzu, raksturojiet tos.

d) Vai uzraudzības pasākumu, neatņemot brīvību, savstarpējās atzīšanas mehānisms ir jāattiecina arī uz mazāk nopietniem noziegumiem (piemēram, zem FD-EAW 2. panta 1. punkta sliekšņa)?

2. jautājums:

Vai uzraudzības pasākumu, neatņemot brīvību, savstarpējās atzīšanas mehānisms ir jāattiecina uz:

- situāciju, kad aizdomās turētā persona, kurai jau ir piemēroti šādi pasākumi un kura uz laiku vai pastāvīgi vēlas doties uz citu dalībvalsti, iesniedz pieprasījumu par šo pasākumu pārcelšanu uz attiecīgo dalībvalsti (kā tas ir izklāstīts Komisijas Personāla darba dokumenta 4.2.2.3. nodaļā);

- ja jā, tad ar kādiem nosacījumiem;

- situāciju, kad aizdomās turētā persona ir jau devusies uz citu dalībvalsti (kā tas ir izklāstīts Komisijas Personāla darba dokumenta 4.2.3.1. nodaļā „aizdomās turētā persona, kas ir pārkāpusi saistības saskaņā ar pirmstiesas uzraudzības pasākumu, neatņemot brīvību" un 4.2.3.2. nodaļā „vēlīns pieteikums uzraudzības pasākumu, neatņemot brīvību, piemērošanai";

- ja jā, tad ar kādiem nosacījumiem?

3. jautājums:

a) Vai jaunajā tiesību aktā ir jāietver noteikums par konkrētu pirmstiesas uzraudzības pasākumu, neatņemot brīvību, piemēram, Eiropas ziņošanas rīkojumu, iespējams, apvienojumā ar izbraukšanas aizlieguma orderi, kā ir aprakstīts iepriekš?

b) Vai ir lietderīgi ļaut *izdevējai* iestādei izlemt par piemērojamajiem pirmstiesas uzraudzības pasākumiem, neatņemot brīvību, novērošanas fāzē (saskaņā ar savas valsts likumiem), vai kādā veidā aizdomās turētajai personai ir jāpakļaujas Eiropas ziņošanas rīkojumam (piemēram, cik bieži viņai vai viņam ir jāziņo, kādā iestādē, utt.)?

c) Vai būtu atbilstošāk ļaut *izpildītājai* iestādei izvēlēties atbilstošos piespiedu pasākumus saskaņā ar savas valsts likumiem, ļaujot *izdevējai* iestādei tikai konkretizēt kontroles mērķi?

d) Vai Eurobail modelis būtu atbilstošs?

4. jautājums:

a) Vai jaunajā tiesību aktā būtu jāietver obligāts pamats noraidījumam amnestijas, gala sprieduma un citu gala lēmumu gadījumā, vai saistībā ar kriminālatbildības vecumu?

b) Vai citi noraidījuma pamati, kas ir ietverti FD-EAW 4. pantā, ir nozīmīgi alternatīvo pasākumu nodošanas rīkojuma sakarā?

c) Jo īpaši, vai izpildītājai iestādei ir tiesības noraidīt izpildi, pamatojoties uz divkāršas noziedzības neesamību?

5. jautājums:

Vai varētu būt citi nosacījumi alternatīvo pasākumu nodošanas rīkojuma īstenošanai, izņemot:

- atgriešanos dzīvesvietas valstī, lai izciestu sodu;

- pārskatīšanas iespēju mūža ieslodzījuma gadījumā?

6. jautājums:

a) Vai izdevējai iestādei ir jākonkretizē saistības (attiecībā uz „trim klasiskajiem apdraudējumiem"), kas aizdomās turētajai personai jāuzņemas saskaņā ar pirmstiesas uzraudzības pasākumiem, neatņemot brīvību, tā (saskaņā ar iepriekš minēto), lai ļautu izpildītājai iestādei lemt par citiem piespiedu pasākumiem, nevis aizturēšanu, nepakļaušanās gadījumā?

b) Vai izpildītājai iestādei ir noteikti jāziņo par (nopietniem) saistību pārkāpumiem attiecībā uz „trim klasiskajiem apdraudējumiem"?

c) Vai izpildītājai iestādei ir atļauts saskaņā ar uzraudzības pasākumiem noteiktu saistību neievērošanas gadījumā apcietināt aizdomās turētu personu līdz tiesai, vai arī šai iestādei nekavējoties ir jāatgriež aizdomās turētā persona izdevējai iestādei?

d) Vai aizdomās turētās personas iesaistīšanās ar video saites palīdzību no izpildītājas dalībvalsts varētu aizvietot fizisko šīs personas klātesamību lietas izskatīšanā izdevējā iestādē attiecībā uz (tikai) jautājumu, vai viņš vai viņa ir jāapcietina izdevējā dalībvalstī?

e) Kā ir jāatrisina situācija, ja izdevējai un izpildītājai iestādei ir atšķirīgi uzskati par to, vai persona, kas ir pārkāpusi saistības, ir jāapcietina, vai arī draudus varētu novērst, piemērojot jaunas saistības?

f) Vai mehānisms, lai atgrieztu aizdomās turēto personu no izpildītājas dalībvalsts uz izdevēju dalībvalsti, ir jāpiemēro gan uzraudzības, gan arī tiesas posmam?

g) Vai izdevējai iestādei ir jākonkretizē saistības ierasties tiesā vai/un, lai attiecīgo personu varētu tiesāt *in absentia* gadījumā, ja viņš vai viņa neierodas tiesā, un vai šai personai ir jāpiekrīt šīm saistībām, pirms viņš vai viņa var gūt labumu no alternatīvajiem pasākumiem izpildītājā dalībvalstī?

h) Vai izpildītājai iestādei uzraudzības posmā un tiesas posmā var atļaut atlikt aizdomās turētās personas atgriešanu uz vēlāku laiku?

i) Jo īpaši, vai izpildītājai iestādei ir jādod iespēja atlikt tādas personas atgriešanu, kas tiek turēta aizdomās par jauna pārkāpuma izdarīšanu tās teritorijā?